

FOLKHÖGSKOLE- VETERANEN

Nr 4 september 2024

För en allmän medborgerlig bildning

Demokrati. Hotet mot demokratin - Folkbildningens stora utmaning?	sid 8 - 10
Litteratur. Möt "Hjoggböleförfattaren" Kurt Salomonson	sid 9
Utblick. Tankar från en folkbildare i exil	sid 12

Folkbildningsutredningen

Politik. I förra numret kommenterades den då purfärskas Folkbildningsutredningen. Då utlovades samtidigt fördjupade kommentarer och analys i detta nummer.

Ordförande Signild kommenterar utredningen ur ett flertal aspekter i sin krönika.

Gerhard Holmgren följer upp sin tidigare artikel, *FHSVeteranen* nr 4 2023, kring huvudmannaskapet för Folkbildningen, och kommenterar främst utredningens förslag kring detta.

Sid 2 och 7

Läsandet av *Folkhögskoleveteranen* kryper ner i åldrarna!

Förutsätter Den Eviga Freden en Världsregering?

Filosofi. I förra numret uppmärksammade vi Immanuel Kants 300-årsfirande med en kommenterande artikel av Bernt Gustavsson kring filosofens tankar om *Den Eviga Freden*.

Torbjörn Tännsjö har i en DN-artikel fört fram tvivel, och menar att *Den Eviga Freden* inte kan nås via folkrättsliga uppgörelser mellan par-

lamentariska demokratier. Den Eviga Freden förutsätter i stället en världsregering med våldsmonopol, menar Tännsjö.

I en replik polemiserar Bernt mot Tännsjö, och drar en lans för Kant i kombination med svensk folkbildning!

Sid 7

Urbana funderingar

Foto: Graham Hobster på Pixabay

Allmänt. Under rubriken "Urbana Funderingar" kommer Urban Lundin i fortsättningen att skriva vitt och brett om nästan vad som helst. Om stort som smått, viktigt och udda. Allt hämtat från ett rejält minneslager. Urban är en lysande berättare som många norrbottningar är, vad det nu beror på?

Han inleder med en skildring av sin relation till hästar. Den delar vi upp i två delar. **Del 2** kommer i julnumret!

Sid 10 - 11

Styrelsen efterlyser medlemsavgifter!

Ekonomi. Ovanligt många medlemmar har missat att betala medlemsavgift för 2024. Styrelsen efterlyser därför desamma!

Sid 5

Överlever Ibn Rushd Folkbildningsrådets beslut?

Politik. Folkbildningsrådet har beslutat att dra in statsbidraget för studieförbundet Ibn Rushd.

Torvald Åkesson redogör för bevekelsegrunderna för beslutet, och riktar samtidigt från kritik mot Folkbildningsrådet.

Sid 5

Höstträff i Västsverige

Veterankamraterna i Västsverige fortsätter vara aktiva!

14 oktober bjuder man in till intressant Höstträff, på temat **Folkbildning under Utredning och på Export**. Läs mer om detaljerat program, anmälan mm.

Sid 4

Remissrundan är igång

Signild Håkansson

Den 9 september
2024 sändes be-
tänkandet SOU
2024:42

(**Folkbildningsutredningen**) på re-
miss. Remisstiden är som brukligt
tre månader och remissvar ska vara
Utbildningsdepartementet tillhanda
senast den 9 december.

Hela 194 remissinstanser anges.

Det handlar om en rad
myndigheter, centrala or-
ganisationer samt ett urval
av kommuner och regioner.
Samtliga studieförbund samt
30 folkhögskolor (varav 8
regionägda) finns på listan.
Hur urvalet av folkhögskolor
gjorts framgår inte.

Veteranföreningen finns
inte med på departementets
lista, men inget hindrar oss
från att lämna ett spontant remissvar.
Vi räknar med att diskutera frågan
under en eller flera träffar under
hösten och vi kommer att följa hur
remissarbetet går inom bl a RIO och
OFI.

Vilka förslag i utredningen kommer
folkhögskolorna att främst reagera
på? Det vet vi inte i nuläget, men två
av utredningens ställningstaganden
kan väcka särskilt intresse.

Det ena är om Folkbildningsrådet
fortsatt ska ha ansvaret för fördel-
ningen av statsbidrag eller ersättas av
en statlig myndighet eller flera.

Det andra handlar om att de nu-
varande syftena ska ersättas av mål,
delmål och en helt annan syftesbe-
skrivning.

**Utredaren föreslår att självförvalt-
ningsmodellen** ska bestå genom att
Folkbildningsrådet fortsatt ska ha
ansvar för statsbidragsfördelning och
den direkta uppföljningen av verk-
samhet och statsbidragsanvändning.
Modellen ska dock kompletteras med
extern utvärdering utförd av andra
myndigheter, nämligen Myndigheten
för kulturanalys (*hela folkbildningen*),
Institutet för arbetsmarknads- och
utbildningspolitisk värdering (*för
folkhögskoleområdet*) samt Centrum
för idrottsforskning (*SISU
Idrottsutbildarna*).

Huvudsäket för att behå-
la självförvaltningen är enligt
utredaren att staten ska
hålla armlängds avstånd till
folkbildningen och dess nära
koppling till civilsamhället.
Folkbildningens fri- och fri-
villighet ska värnas.

Utifrån den nuvarande

regeringens tilläggsdirektiv har ut-
redaren också provat vilka befintliga
myndigheter som skulle kunna ta
över Folkbildningsrådets ansvar för
fördelning av statsbidrag.

Huvudalternativet där hela folk-
bildningsanslaget skulle kunna han-
teras blir MUCF, Myndigheten för
ungdoms- och civilsamhällesfrågor.
Skolverket och Kulturrådet anses
mindre lämpliga, medan MYH, Myn-
digheten för yrkeshögskolan, skulle
kunna vara ett alternativ för folkhög-
skolan.

Utredaren anser dock att det skulle
innebära stora nackdelar att dela folk-
bildningen på olika myndigheter.

Frågan är vad ett överförande till
MUCF skulle betyda för folkhögsko-
lan som utbildningsform. Där saknas

erfarenhet av utbildningsfrågor och
de kontakter som Folkbildningsrådet
har idag med olika myndigheter som
CSN, SPSM, UHR mm måste byggas
upp på nytt.

Utredaren betonar att MUCF har
stor erfarenhet av hantering av stats-
bidrag till civilsamhället. Att 42 folk-
högskolor faktiskt är en del av offent-
lig sektor kommenteras inte.

Idag har vi i statsbidragsförordningen
ett antal välkända syften:

*Syftet med statens stöd till folkbildning-
en är att*

1. *stödja verksamhet som bidrar till
att stärka och utveckla demokratin,*
2. *bidra till att göra det möjligt för en
ökad mångfald människor att påverka
sin livssituation och skapa engagemang
att delta i samhällsutvecklingen,*
3. *bidra till att utjämna utbildnings-
klyftor och höja bildnings- och utbild-
ningsnivån i samhället, och*
4. *bidra till att bredda intresset för
och öka delaktigheten i kulturlivet.*

I stället föreslår utredaren ett syfte:
*Syftet med statens stöd till folkbildning-
en är att säkerställa att det finns en
långsiktig hållbar infrastruktur för folk-
bildningen i hela landet för att på så
sätt främja de av riksdagen beslutade
målen för folkbildningspolitiken.*

Han föreslår också ett nytt mål för
folkbildningspolitiken och fyra delmål
som ska göra det möjligt att bedöma
måluppfyllelsen:

*Det nya övergripande målet för folk-
bildningspolitiken ska vara höjd bild-
ningsnivå, höjd utbildningsnivå och
ökad delaktighet i samhället.*

*Fyra delmål ska finnas för folkbildnings
politiken. Dessa ska vara:*

- *Att fler människor breddar och för-
djupar sina kunskaper och når nya
insikter.*
- *Att fler människor intresserar sig för
kulturell utbildning och bildning samt
att delaktigheten i kulturlivet ökar och
breddas.*
- *Att fler människor får nya och åter-
kommande möjligheter att gå vidare i
arbetsliv och studier.*
- *Att folkbildningens verksamhet bidrar
till ökad sammanhållning och gemen-
skap genom att nya målgrupper nås
och att personer med olika bakgrund
och förutsättningar möts i folkbildande
sammanhang.*

Även om det nya målet och
delmålen delvis liknar de nuvarande
syftena finns också skillnader, som det
är viktigt att diskutera.

FOLKHÖGSKOLE VETERANEN

Medlemsblad för
Folkhögskolans Veteranförening

www.vetfolk.dinstudio.se

Nummer 4 • ÅRGÅNG 24 • September 2024

Redaktionskommitté

Per-Ola Jansson (Ansvarig utgivare)
braxnaspoj@gmail.com

Tommy Fogelberg (layout)
tommy.fogelberg@telia.com

Urban Lundin
urbanlundin1946@gmail.com

Föreningens postadress

Folkhögskolans Veteranförening

Signild Håkansson
signildhakansson@gmail.com
Folkungagatan 12B 703 42 Örebro

Kassör

Lisa Strömfelt lisa.stromfelt@gmail.com
Kobbeslätten 10 A 070-550 37 59*
436 37 Askim

Medlemskap

Medlem i föreningen blir du genom att betala
in medlemsavgiften 250 kr per år till
Folkhögskolans Veteranförening
plusgirokonto 400 28 34-2
Glöm inte att ange namn och adress!

Foto, omslagsbilder:

Redaktörskronika

Per-Ola Jansson

Vilken roll i samhället ska folkbildningen spela i vår tid?

Den frågan ställer sig *Föreningen för folkbildningsforskning* i en rapport (2024:1) under rubriken *Den*

omdebatterade folkbildningen. Den fokuserar främst på den roll studieförbunden har. Den berör endast indirekt folkhögskolorna.

När frågan om vad *bildningsbegreppet* står för berör den ändå folkhögskolorna i hög grad. Det är pedagogikdocenten Ruhi Tyson som tillför idén om bildning spännande och kreativa synpunkter. Hur bildning kan värderas och till och med mätas.

Fyra journalister ger sin syn på folkbildningens roll nu, och i framtiden. De representerar inte hela det politiska perspektivet, Sverigedemokraternas saknas. Tre forskare kommenterar texterna.

Föga förvånande är alla fyra författarna positivt inställda till det vi kallar för *folkbildning*. Det som också är gemensamt för dem är givetvis att man instämmer i den kritik, för det som Peter Gustavsson kallar för studieförbundens *jakt på sin egen svans*, försöken att maximera den redovisade studieverksamheten, det som kan ge mer klirr i kassan.

Den fuskas det med, vilket är skandalöst. Omfattningen av fuskat har undersökts av Riksrevisionsverket och stämts av med Folkbildningsrådet.

Nu senast har *Albins folkhögskola* tvingats skicka tillbaka 6 miljoner till Fbr på grund av felaktig, eller falsk (?) redovisning av sin verksamhet.

Tove Lifvendahl skiljer ut sig genom att problemet med folkbildningen inte är verksamheten som sådan, utan dess beroende av den politiska viljan. Den står inte fri! Det är bättre att kraftsamla på egen hand. *Crowdfunding* är kanske rätt väg att gå?

Hon hyser en skräck för att folkbildningen ska hamna i klorna på nyckfulla politiker. Nej, en strävan bort från offentliga bidrag är att föredra. Endast genom folkliga och idéella

krafter kan friheten erövrats och demokratin säkras...!

Både Peter Gustavsson och Anders Johansson Heinö uppfattar att det som nu sker med inställningen till folkbildningen är en del av det kulturkrig som råder mellan *vänstern och högern* i svenskt kulturliv.

För Peter G. handlar det om en kamp mellan normer och värderingar, medan det för Anders är efterdyningar till "68", dvs. en fortsatt kamp om att erövra *hegemonin* över tolkningsföreträdet. Folkbildningen är ett slagfält i kulturkriget och ett tacksamt tillhygge att använda i den politiska kampen i största allmänhet.

Peter Gustavsson Anders Johansson Heinö

För Peter G. handlar det om att prioritera tydligt och spotta i nävarna och göra om. Men bättre!: Folkbildningen behövs mer än någonsin.

Tove L. tror att folkbildningen kommer att hitta nya vägar för att överleva och utvecklas. Kerstin B. ser att liberalismen går i otakt med Sverigedemokraternas annorlunda syn på folklig mobilisering.

En förutsättning är att folkrörelsesverige klarar av att förnya sig. För Johan Andersson-Heinö ligger folkbildningens främsta värden i pluralismen, mångfalden, och dess möjligheter att stärka ett oberoende civilsamhälle.

När vi går till de tre forskarnas kommentarer till de fyra ståndpunkter sammanfattar historikern Samuel Edquist det rika stoffets utveckling enkelt och förtjänstfullt. Han berör demokratin, folkbildningens nyttoaspekter, civilsamhället och de politiska ideologierna därbakom.

Pedagogikdocenten Maria Arriaza Hult fokuserar sitt intresse som liberal på Oscar Olsson och Cederblad. De är nycklar för förståelsen av den folkrörelsedrivna folkbildningens inflytande på demokratins utveckling i Sverige.

Den av forskarna som intresserar mig mest är Ruhi Tyson, pedagogikdocent vid Stockholms universitet. Han till-

Ruhi Tyson

Maria Arriaza Hult

för någonting nytt till debatten. Han ger sig modigt på att problematisera bildningsbegreppet.

Han ser bildning som "det ovanligt meningsfulla". Hans ingång betonar det subjektiva. Bildningsprocessen tar sin början i vars och ens livserfarenheter, i den egna livsberättelsen "alltså i det som format oss som människor".

Man kan inte bilda sig enbart genom att läsa. Utan *"bildningen uppstår när det man läst blir meningsfullt, gör en till något annat än man var innan på ett eller annat sätt."*

Han lyfter även fram yrkesutbildningarnas möjlighet att vara "bildande":

Att vara bildad innebär alltid i någon mening att vara ovanligt rik; på erfarenhet, klokhet, förståelse, kultur, med mera. Man kan lära sig praktisk kunskap ur en bok eller av en youtube-film. Men praktiken, alltså den gemensamma kunskapskultur som "inviger"/.../, en person i praktikens värden, ideal och bildningspotential, kräver att vi gör det tillsammans.

Utan ett demokrati- och inkluderingsperspektiv är alla bildningssträvanden högriskprojekt. De blir lätt till elitära projekt. En avgörande fråga när det kommer till att mäta effektiviteten i folkbildningsrörelsens aktiviteter är därför inkludering. När man ut till de marginaliserade?

Han sammanfattar så här:

Om bildning låter sig förstås som det ovanligt meningsfulla i livet och om detta i sin tur kan förmedlas genom berättelser så kan vi dokumentera de bildningsprocesser som uppstår i folkbildningsrörelsen. Denna dokumentation kan i sin tur i så fall fungera som ett sätt att mäta folkbildningsrörelsens övergripande värden (bildning, demokrati, frihet, inkludering) i praktiken och att få syn på hur de förverkligas. Det som saknas idag är på många sätt en bro mellan våra abstrakta ideal och målsättningar och den helt konkreta, individuella praktiken. Berättelserna har potentialen att fungera som en sådan bro.

Eller hur? Det är bara att spotta i nävarna och göra om.

Höstträff i Västsverige

Folkbildning under utredning och på export

blir temat när Region Väst håller sin höstträff måndagen den 14 oktober kl. 10 00 – 15 00 på S:ta Elisabets folkhögskola i Göteborg, Sten Sturegatan 1 B.

Program för träffen

10 00 Vi börjar med lite småprat och fika i skolans matsal

Före lunch:

- Skolans rektor Marcin Szklarski presenterar skolan.

- Samtal om nästa regionträff

- Signild Håkansson rapporterar om vad som är på gång i Veteranföreningen.

- Svensk folkbildning på export – exemplet Jagriti Vihara.

Per Nordqvist, ordförande i Jagriti Viharas vänförening.

12 30 Lunch.

13 15 Folkbildningsutredningen

Signild Håkansson inleder med att presentera folkbildningsutredningens huvuddrag och vilka konsekvenser som kan tänkas för folkhögskolornas

del, om utredningens förslag blir verklighet.

I passet medverkar också Magnus Linder, bildningskonsulent i Västra Götalands bildningsförbund samt Marcin Szklarski, rektor på S:ta Elisabets folkhögskola.

15 00 Avslutning med en enkel kopp kaffe. Däremellan finns tid också för goda samtal och gemenskap veteraner emellan samt god mat på skolan.

Anmälan senast 7 oktober till någon av följande: Per Nordqvist, peje.nordqvist@gmail.com, Håkan Söderlund, hakan2017@telia.com eller Ingemar Nordieng, ingemar.nordieng@gmail.com

Hoppas vi ses!

Aktuellt

Det är mycket nu, *Folkbildningen* befinner sig i en negativ spiral. Ett studieförbund mister sitt statsbidrag eftersom man inte följt kraven enligt vår förordning, några studieförbund har ertappats med fusk för sina redovisningar. Alla studieförbund har fått rejält sänkta statsbidrag från 1 januari 2025.

Albins folkhögskola tvingas betala tillbaka mångmiljonbelopp på grund av brister i redovisningen. Det handlar också om krav på ändrade samverkansformer och på vilket sätt man redovisar den löpande aktiviteten.

Vi har även upplevt trätor i riksdagen om värdet av folkhögskolornas verksamhet. Man har frågat sig om det inte istället vore bättre att överlåta statsbidragen till den kommunala vuxenutbildningen?

En viktig frågeställning är om *Folkbildningsrådet* klarar av att fungera i "myndighets ställe"?

I december kommer *Folkbildningsrådet* under sin nya generalsekreterare att presentera en ny modell för hur folkhögskolornas statsbidrag skall villkoras och fördelas.

I förra *Folkhögskoleveteranen* kommenterade vi *Folkbildningsutredningen*, (SOU 2024:42) översiktligt. Det förefaller nu som om staten vill öka sitt inflytande över vår fria och frivilliga verksamhet.

Nu är den utredningen, som presenterades i juni, ute på remiss. Hur ska vår verksamhet styras, finansieras och utvärderas framöver. Kommer regeringen att lägga en proposition sedan? Eller låter man det hela vara som det är?

Synpunkter strömmar in i media, och aktiviteter äger rum till "försvar" för folkbildningen. Här följer nu några exempel på dessa:

- Christer Nylander skriver en frispåkig kommentar i *Kristianstadsbladet* 2024-06-17, veckan efter att utredningen släpptes, där han klargör sin

egen syn på folkbildningens värden <https://www.kristianstadsbladet.se/ledare/att-bilda-sig-ar-viktigare-an-nagonsin/>

- V-Dem-institutet, DN 2024-03-07.

"Det som krävs för att rädda demokratin är ett omfattande folkbildningsprojekt."

<https://acrobat.adobe.com/id/urn:aaid:sc:EU:3226f38e-a5ab-4146-9c4a-10ba8f645a10>

- Torvald Åkesson resonerar kring införandet av nytt bidragssystem för folkhögskolor, och vad vi bör lära av studieförbundens nya bidragssystem. <https://acrobat.adobe.com/id/urn:aaid:sc:EU:67b9862d-090d-48e6-a4e0-c0733caed8ee>

- Folkbildningsrådet har tillkallat en "expertgrupp" som lämnar råd i allmänna folkbildningsfrågor med anledning av den uppkomna situationen. I den ingår *Kenneth Abrahamsson* som bidrar med en gedigen essä om bildningsbegreppet, sid 12 ff.

<https://docs.google.com/document/d/1ingCjWYB3DQCiTqICs-5SCbZ-GnljTSKVGgVVI8EpZUI/edit?usp=sharing>

- *Benton Wolgers*, folkhögskollärare och tidigare anställd vid *Folkbildningsrådet* skriver i senaste numret av *Folkhögskolan* en fin krönika om utredningen

<https://www.vilarare.se/folkhogskolan/kronika2/benton-wolgers-farhagan/>

- *Sonia Hedstad*, DN 2024-07-01, "Den kulturpolitiska borgfreden bröts i Almedalen".

<https://www.dn.se/kultur/sonia-hedstrand-den-kulturpolitiska-borgfreden-brots-i-almedalen/>

- *Stina Oscarson*, SvD 2024-07-01, "När kunskap inte är makt behövs folkbildning".

<https://acrobat.adobe.com/id/urn:aaid:sc:EU:d8561af7-240f-4859-8b54-e6afff3bba41>

- Föreningen för folkbildningsforskning ger ut den gedigna *Den omdebatterade folkbildningen – Sju texter om folkbildningen i samhällsdebatten* Den kommenteras i Redaktörskrönikan, sid 3.

<https://www.folkbildningsforskning.se/post/ny-rapport-den-omdebatterade-folkbildningen-sju-texter-om-folkbildningen-i-samhallsdebatten>

- *Angreppet*. Så urholkar Tidöregeringen vår demokrati. Peter Gustavsson. Arkiv/katalys. 2024

<https://www.katalys.se/angreppet/>

Ibn Rushd beviljas inte statsbidrag

Torvald Åkesson

Inför bidragsfördelningen 2025 – 2027 ålades varje studieförbund att lämna in ett omfattande verksamhets-åtagande enligt Folkbildningsrådets föreskrivna modell.

Folkbildningsrådet ger i princip klartecken vad det gäller Ibn Rushd's åtagande men hävdar att Ibn Rushd bedöms ha för små resurser för att förverkliga det och leva upp till de administrativa kraven.

"Folkbildningsrådet bedömer med dessa förutsättningar studieförbundets förmåga att förvalta och utveckla verksamheten som alltför låg." [...] "Folkbildningsrådets slutsats är att Ibn Rushd sammantaget för den kommande perioden har otillräckliga förutsättningar att uppfylla statens syfte med bidraget." [...]

"studieförbundet har utmaningar med att rekrytera förtroendevalda på såväl nationell nivå som distriktsnivå."

Att rekrytera kompetenta förtroendevalda är en utmaning för de flesta föreningar. Tre studieförbund står därför nu i begrepp att införa en organisation med enbart ett organisationsnummer och således enbart en styrelse. Det hade kunnat vara en lösning även för Ibn Rushd men man fick aldrig chansen att pröva en sådan organisationsmodell.

Faktum är att Ibn Rushd nått deltagargrupper vilka andra studieförbund inte lyckats nå. Deltagare som genom det stoppade bidraget nu förmenas folkbildningens möjlighet till de *livschanser* som Christer Nylander nämner 37 gånger i sin utredning.

Likaså har inget annat studieförbund haft gedigna kvalitetsambitioner som Ibn Rushd. När det brustit har grundorsaken oftast varit knappa resurser, de otydliga statsbidragsvillkoren och konsekvenserna av andra studieförbunds klåfingriga närmanden till muslimska föreningar i syfte att optimera sitt eget studieförbunds volymandel.

Folkbildningsrådets kostnader för kontroll och uppföljning tredubblats de senaste åren. Inte sällan har det inneburit stora administrativa pålagor på studieförbunden utan att för den skull vara särskilt effektivt när det

gäller att upptäcka och eliminera felaktig statsbidragsanvändning.

Tänk om Folkbildningsrådet i stället satsat resurser på att stärka och främja svaga studieförbund samt tagit Erik Amnås fem år gamla uppmaning om transparens på allvar!

"Den sammanfattande bedömningen är att Ibn Rushd utgör ett folkbildningsprojekt i behov av fortsatt utveckling. [...]"

När allt kommer omkring är statsbidragsberättigad folkbildning ett intellektuellt och andligt högriskprojekt med ovisst utgång. Något paradoxalt behöver folkbildningen en större frihetsgrad än andra mottagare av demokratibidrag.

Annars kan den inte förverkliga den tolerans, mångfald och nyfikenhet som den bygger på. Sannolikt kommer felsteg att begås även framöver – i fler än ett studieförbund. Inte ens en aldrig så långt driven kontroll kan förhindra det. Men självförvaltningsorganen – Folkbildningsrådet och studieförbunden – måste utveckla sina egna styrsystem.

De bör leverera en mer transparent redovisning, granskning, kvalitetssäkring och sanktionering. Då kan de ge ett bättre underlag för den prövning av tilliten som av allt att döma kommer att intensifieras med globalt växande terrorhot och ökad religiös intolerans.

Visst förutsätter friheten tillit. Men tillit förutsätter öppenhet."

Ur: När tilliten prövas Erik Amnå. Folkbildningsrådet 2019

Att Ibn Rushd nu nekas statsbidrag kan inte ses som annat än ett underbetyg åt Folkbildningsrådet.

NB. Alla dokument och underlag avseende beslutet om studieförbundens bidragsfördelning 2025 – 2027 är offentlig handling och kan därmed begäras ut från Folkbildningsrådet.

Torvald Åkesson har sedan 1990 varit verksam inom folkbildningen genom arbete i en rad olika studieförbund samt Folkbildningsrådet.

Han har även ingått i Arbetsgruppen för Vestlunddagarna.

Vid höstens första styrelsemöte konstaterade vi att ovanligt många av våra medlemmar missat att betala medlemsavgiften för 2024. Det är bekymmersamt eftersom avgifterna är föreningens enda intäkt och behövs för att finansiera tidning och hemsida samt en del av styrelsens arbete och föreningens aktiviteter.

Påminnelser har skickats ut och ett fåtal avgifter har kommit in. Vi hoppas att fler vill vara kvar som medlemmar och stödja föreningen (250 kr till pg 400 28 34-2)!

Det är också viktigt att vi har giltiga e-postadresser till så många som möjligt. När folkbildningsnätet stängdes i sommar var vi ganska många som fick byta till annan adress. Meddela din nya e-postadress till lisa.stromfelt@gmail.com Till Lisa kan du också vända dig om du undrar något kring avgiften.

Styrelsen gm Signild Håkansson

**Gå med i
Folkhögskolans
Veteranförening!
Du behövs!!**

Kant om Kriget och Den Eviga Freden

Bernt Gustavsson

I en tidigare artikel i *Folkhögskoleveteranen* 3, 2024 har jag översiktligt kommenterat Immanuel Kants *Om den eviga freden* (1795). Hans trehundraåriga födelsedag och betydelse för filosofin firas nu med artiklar och böcker och nytugivning av hans rika produktion.

Det som kommit att intensivt diskuteras är hans betydelse för demokratin och freden. Om hoten mot en demokratisk utveckling kan vi läsa om i Kants lilla skrift *Vad är upplysning?* (1784).

Den liberala eller parlamentariska demokratin ställs här i förgrunden och företräds av många i det politiska och det akademiska livet. Den fred som kan uppnås mellan suveräna stater i Kants efterföljd bygger på folkrättsliga principer; de har både hyllats och kritiserats. *Den eviga freden* har påverkat flera försök att skapa fred som t.ex. vid tillkomsten av Nationernas förbund, men även vid FN:s bildande 1945.

Nu har Torbjörn Tännsjö gjort ett inlägg i DN (24-08-15) med anledning av 300-årsjubiléet där han hävdar att den enda vägen till fred går via en världsregering försedd med ett våldsmonopol.

Tännsjö anser att själva frågan har förlorat aktualitet i vår tid, eller att Kant helt enkelt har fel. Det går inte att nå den eviga freden i ett demokratiskt samhälle. Vad som behövs är en universalmonarki som har monopol på våldet. Det går helt enkelt inte att bygga bort våldet och åstadkomma demokrati med hjälp av fria nationer och parlamentarisk demokrati

Tännsjö "ställer mot det en federativ världsstat där en världsregering åtnjuter våldsmonopol". Hur ska vi förstå en sådan hållning i en tid som denna? Filosofin i Sverige präglas i hög grad av tankeformer som går tillbaka på en specifik tradition, eller en tänkare som hyllas som den främste.

Torbjörn Tännsjö
Licensed under the
Creative Commons

Så har *utilitarismen* till stor del varit vägledande för studier i moral och etik. *Utilitarismen* utgår från ett konsekvent nyttotänkan-

de, det som är gott bedöms utifrån en handlings konsekvenser. Som utilitarist har Torbjörn Tännsjö varit vår tids mest synbare yrkesfilosof, men även som flitig debattör i offentligheten.

Nyligen säger sig Tännsjö ha lämnat utilitarismen och börjat tänka på ett annat sätt. Nyttofilosofen har vidgat fältet för sitt tänkande och börjat skriva om villkoren för fred i världen och hur vi skall klara av klimatkrisen. Den diktatoriska utopin blev det fatiga alternativet.

Inför Kantjubiléet har flera skribenter ägnat uppmärksamhet åt Kants bok om en möjlig evig fred i världen. Tännsjö uppmärksammar Kantjubiléet med att beskriva Kant som obegriplig i dennes skrifter om allmänna filosofiska frågor, främst den berömda *Kritik av det rena förnuftet* (1788).

Tännsjö gör dock undantag för texterna om moral och politik. Men Kants tankar om en demokratisk utveckling lämnar Tännsjö därefter, såsom det framläggs i den ovan nämnda *Vad är upplysning?*

I *Kritik av omdömeskraften* framlägger Kant behovet av olika perspektiv och fria diskussioner för att en demokratisk utveckling skall bli möjlig.

Tännsjö tänker precis tvärtom, särskilt i frågan om den eviga freden. Den möjliga demokratiska utveckling som Kant gestaltar byts av Tännsjö ut till "ett globalt våldsmonopol som ett villkor för evig världsfred."

För Tännsjö, modell 2024, framstår alltså alternativen för att uppnå en möjlig fred att stå mellan en liberal demokrati och ett globalt våldsmonopol.

På ett tidigt stadium i arbetet med min avhandling *Bildningens väg. Tre bildningsideal i svensk arbetarrörelse 1880-1930* (1991), där jag skildrar framväxten av svensk folkbildning, kom jag i kontakt med flera intellektuella som samtidigt kom att stärka och motivera förtjänsterna med folkbildande verksamhet i kampen för demokratin.

I mina källstudier av det arbetet kom jag till insikt om att främst tre personer hade en likartad syn på folkbildning – Oscar Olsson, Ellen Key och Hans Larsson.

De talar alla tre om bildning som

självbildning. Bildning är ett företag man gör med sig själv, en självaktivitet. De framstår som typiska *kantianer*, men de närmar sig den gryende folkbildningsrörelsen på olika sätt.

Oscar Olsson, nykteristen och riksdagsmannen, formulerar hur en studiecirkel skall organiseras. Han tilldelar folket uppgiften att på egen hand iscensätta sin egen bildningsverksamhet – "icke endast för, utan även genom folket."

Ellen Key, estetiken och det kvinnligas härold tilldelar "det andra könet" en särställning.

Hans Larsson, bondsonen, folkhögskolläraren och sedermera känd filosofiprofessor i Lund, är *självbildningens* filosofiske grundläggare. I sina småskrifter, främst i *Om bildning och självstudier*, belyser han olika begrepp för kunskap och bildning. I boken *Intuition* belyser han i Kants anda det som Ellen Key kallar för *själsförmögenheternas integrering*.

Man kan formulera det som en konflikt mellan de tre nykantianerna i vars kölvatten idén om en *allmän medborgerlig bildning* växer fram, och Tännsjö's återgång till en från 1700-talet bekant tankefigur, den om den upplyste monarken. Tännsjö roar sig med elden. Till vilken nytta?

De tre bekymrade undertecknarna av V-demuppropet i DN (24-03-07) avslutar sin artikel med uppmaningen:

"För att stärka demokratins motståndskraft mot en autokratiseringsprocess är det helt centralt att kunskapen stärks bland dem som ytterst har makten i en demokrati, det vill säga väljarna. Vad som behövs är upplysning – om hur en autokratisering går till, vilka krafter som driver den, och varför det spelar roll om vi genom våra politiska val tillåter att den lyckas."

Det betyder ett omfattande och gemensamt folkbildningsprojekt."

Jag delar den uppmaningen helt och fullt.

Bernt Gustavsson

Folkhögskoleelev på Stensund, lärare på Marieborgs folkhögskola.

Professor emeritus och författare till ett stort antal böcker.

Folkbildningsutredningens betänkande

Bildning, utbildning och delaktighet – folkbildningspolitik i en ny tid, SOU 2024:42

Gerhard Holmgren

Folkbildningsutredaren Christer Nylander överlämnade i juni en gedigen och väl genomarbetad utredning till utbildningsminister Mats Persson.

Det var med stor spänning som folkbildningsfamiljen inväntade utredningen och dess förslag. En viktig fråga var hur balansen mellan statens behov av kontroll och styrning skulle hanteras visavi folkbildningens frihet.

Och skulle Folkbildningsrådet kunna vara kvar efter den kritik som riktats mot rådet och självförvaltningsmodellen?

När utredningen väl landat visade det sig att utredaren argumenterar för att bibehålla Folkbildningsrådet och självförvaltningsmodellen samtidigt som han föreslår att rådet ska omgärdas av andra myndigheter.

I utredningen föreslås att Myndigheten för kulturanalys (MYK) och Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) ska få i uppdrag att genomföra en oberoende och extern utvärdering kring effekter och resultat av statens stöd till folkbildningen.

IFAU får i uppdrag att utvärdera folkhögskolans allmänna och särskilda kurs då de utgör en del av det svenska utbildningslandskapet.

MYK kommer att ha ett samlat utvärderingsansvar samt ett specifikt uppdrag att utvärdera studieförbundens verksamhet.

Därutöver föreslås att Riksrevisionen årligen ska granska Folkbildningsrådets räkenskaper och förvaltning.

Dessa förslag på nya myndighetsuppdrag kan ses svara upp mot förväntan om ökad kontroll och styrning men kan också ses som en genial lösning för att Folkbildningsrådet ska ha kvar sitt myndighetsuppdrag.

Det förefaller vara bra förslag, bland annat att IFAU ska utvärdera folkhögskolan, med tanke på deras kompetens inom utbildnings- och arbetsmarknadsområdena. Frågan om extern utvärdering samt revision har till och från funnits på dagordningen sedan självförvaltningsmodellen kom till.

Fyra externa utvärderingar har genomförts men det som nu föreslås är mer genomgripande och avses äga rum återkommande. Frågan om ex-

tern revision har efterlysts av FBRs medlemmar men staten har varit saktfärdiga med att få till en sådan.

I och med dessa förslag får myndigheter, utanför självförvaltningsmodellen, uppdrag avseende folkbildningens verksamhet. Det upprättas därmed ännu en struktur och ordning inom folkbildningspolitiken då regeringen genom myndighetsinstruktioner och regleringsbrev styr myndigheternas uppdrag.

Myndigheterna är samtidigt självständiga och kan på basis av sin egen omvärldsanalys initiera olika initiativ och utvärderingar som anses lämpliga.

Denna nyordning som föreslås, utan folkbildningens medverkan, kan i ett sämre scenario leda till spänningar kring folkbildningens autonomi och frihet.

Utredningen hade även i uppdrag att överväga om en eller flera myndigheter kunde ansvara för statsbidraget istället för Folkbildningsrådet. Här får nog sägas att frågan inte fördjupades lika grundligt som övrigt innehåll. Av utredningens dryga 500 sidor behandlas denna fråga på cirka 20 sidor. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, MUCF föreslås då vara alternativet.

Utredningen brister här då den saknar en djupare analys och diskussion kring utbildningsformen folkhögskolas interaktion och nödvändiga samspel med myndigheter relaterade till det svenska utbildningsväsendet.

Efter en remissomgång lär regeringen återkomma med en proposition. Och då är frågan hur Tidöpartierna ser på saken. Vid överlämnandet av utredningen i juni var utbildningsministern överraskande positiv till att utredningens förslag kommer kunna stävjade fusk och oegentligheter som förekommit i studieförbundens verksamhet. Man kan fråga sig om förslagen redan var förankrade hos ministern?

I augusti mottog socialminister Jakob Forssmed (kd) en departementspromemoria kring hur ungas engagemang i civilsamhället kan uppvärderas. Ett förslag är att ge Folkbildningsrådet i uppdrag att synliggöra ungas ideella engagemang. Lite uppseendeväckande att inte MUCF före-

slogs då det i allra högsta grad är en ungdomspolitisk fråga.

Man kan undra om det pågår ett positioneringsspel bland Tidöpartierna kring Folkbildningsrådets framtid? En sak vet vi dock, Sverigedemokraterna gillar varken FBR eller MUCF.

Gerhard Holmgren

Har varit såväl lärare som skollärdare på Lidingö folkhögskola under en period av 18 år. Han var ansvarig för folkhögskolans fritidsledarutbildning och några år på nittioalet även ordförande för Fritidsledarskolorna.

I början av 2000 talet hade han anställning som regionchef inom SenSus studieförbund. Innan pensionering 2022 arbetade han sju år som Generalsekreterare för RIO.

Vestlundfonden

Stiftelsen Gösta Vestlunds forsknings- och utvecklingsfond, Vestlundfonden, har inrättats gemensamt av Rörelsefolkhögskolornas Intresseorganisation, RIO, och Offentligägda Folkhögskolors Intresseorganisation, OFI.

Ändamålet med Vestlundfonden är att samla in, förvalta och fördela medel till verksamhetsnära forskning och utvecklingsinsatser till gagn för folkhögskolan.

Under 2024 och 2025 formas stiftelsens struktur och verksamhet. Stiftelsekapitalet ska byggas upp genom vädjan om frivilliga bidrag, gåvor och donationer från enskilda eller juridiska personer samt genom anslag från fonder, organisationer, företag och andra stiftelser.

8

Men är det lika säkert att resterande del av samhället - även uppmanarna i debattartikeln? - ser folkhögskolan, (läs folkbildningen) som en lika självklart del av detta folkbildningsprojekt?

Noteras bör, att i de förslag till skrivningar kring huvudmål och delmål för Folkbildningspolitiken som föreslås i Folkbildningsutredningen nämns inte ordet Demokrati...

Utslättat skall *Folkbildningen bidra till ökad delaktighet och sammanhållning i samhället*.

Den andra verkligt stora utmaningen är;

Hur möta tvivlaren, en som faktiskt gett upp tron på demokratin – iaf som vi känner den – som inte längre tror att det är den bästa styresformen? Den som gett upp tron på politiken – och politikern! – som den bäst skickade att styra? Den som ifrågasätter legitimiteten i valutfall, och kanske är beredd att med kraft motsätta sig detsamma?

En tvivlare som med stor säkerhet också påverkats av de senaste årens politiska bombardemang av svartmålning av folkbildningen, kanske främst studieförbunden, men även folkhögskolan har fått sin beskärda del.

Hur ser det då ut om vi riktar blicken mot framtiden, mot de som idag utgör gruppen Ungdomar, de som bär framtiden i sina händer, de som är nästa generationsbärare av Samhällskontraktet?

Ungdomsbarometern genomför vartannat år breda undersökningar i ungdomsgrupper, åldern 15 – 24 år. En sak man kan se i 2023 års undersökning, är att andelen som tvivlar på att demokrati är det bästa styresskicket är 13 %. Bland unga killar är det så mycket som 20 %.

Notera att detta är inte en ögonblicksbild, utan vi ser en tydlig ökning från de senast föregående undersökningarna, 2019 och 2021.

Forts sid 10

En Hjoggböle-författare

Stellan Boozon

Kurt Salomonson har gått bort under sommaren en månad före sin 95-årsdag.

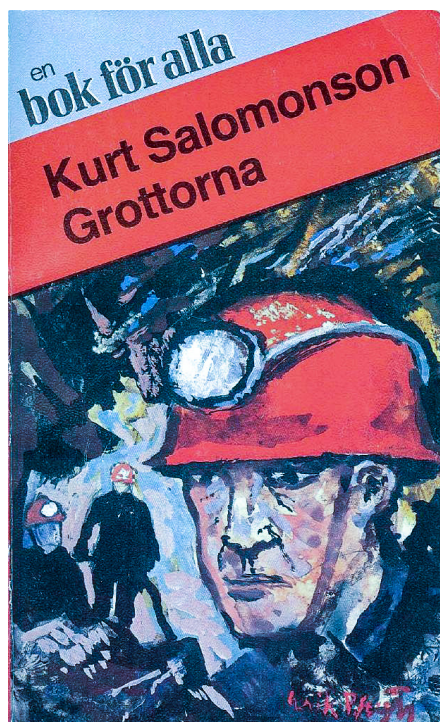
Han växte upp i huset med det rutiga taket som man såg när man åkte gamla vägen förbi Hjoggböle från Skellefteå till Burträsk eller vice versa.

Han räknas till arbetarförfattarna och skrev helt i den andan. 1955 till 1962 skrev han sju böcker i rask takt, varav den andra, *Grottorna*, i självupplevd gruv(arbetar)miljö, blev det tidiga och uppmärksammade genombrottet.

Takten minskade och därefter kom två romaner efter fem respektive tio år.

- Sen vart det tyst.

Till dess att han gjorde "comeback" efter ytterligare sjutton(!) år med en i mitt tycke lysande novellsamling, *"Flickan med sagohåret"* 1979, uppmärksamman såväl för sina kvaliteter

som för det långa uppehållet. (Jämför med Lars Ahlin som inte skrev någon roman på tjugio år efter 1961) *Sjätte munnen* 1985. Båda dessa författare blev för övrigt hedersdoktorer vid Umeå universitet när de var cirka femti respektive sexti år.)

Kurt Salomonson var en betydande arbetarförfattare, som ingick i *"Hjoggböle-familjen"* av västerbottensförfattarna tillsammans med P O Enquist, Hjalmar Westerlund, samt Kurts egen syster Anita Salomonsson (med två s i sitt sonnamn).

Hon var sex år yngre än brodern och skrev ett dussin romaner efter sin författardebut trettiofem år efter honom. (Anita blev även hon hedersdoktor vid Umeå universitet.)

I byn Sjön i Hjoggböle växte P O Enquist upp - i det gröna huset, som han i flera av sina böcker refererade till, och som bland annat var kopplat till den spelande "himlaharpan". Mitt emot det huset tvärs över den lilla vägen ligger missionshuset som han i unga år ofta besökte med sin mor.

Inrymt i missionshuset ligger nu ett fint litet föreningsdrivet museum kring de i föregående stycke nämnda fyra västerbottensförfattare som växte upp så geografiskt nära varandra, med nästan bara "armbåglucka".

- - -

Kurt Salomonson betydde mycket för mej i mina unga år. Jag gladdes åt återkomsten efter hans långa tystnad och gläds också för att han som alla gestaltande författare inte behöver tystna för att den kroppsliga gestalten försvinner.

Stellan Boozon

Uppväxt i Burträsk på 40-talet.

70-talet: Lärare på Tollare fhsk.

Därefter 45 år som folkhögskollärarytbildare mm vid Linköpings universitet. Veteran 2010.

forts Hotet mot Demokratin

Undersökningsgruppen utgör ju ett tvärsnitt av svensk ungdom, och för oss folkhögskolevänner är det inte orimligt att tro att delar av det här tvärsnittet utgör både nuvarande och framtida deltagare på folkhögskolekurser.

World Value Survey, ett annat välkänt och välrenommerat institut – för övrigt en av inte obekanta Gösta Vestlunds favoritindikatorer på tillståndet i världen - visar samma tydliga tendens över tid, då i ett internationellt perspektiv.

Det är ju inte orimligt att anta att vi möter de här värderingarna bland våra nuvarande deltagare på våra folkhögskolor, och om vi lutar på siffrorna finns det stor risk att vi möter dem också framgent.

Att anta den nödvändiga utmaningen från författarna bakom V-Dem:s debattartikel kommer att kräva mycket av folkhögskolor och studieförbund.

Icke desto mindre, eller kanske just därför, måste svensk folkhögskola vara redo att anta uppmaningen - utmaningen? - om en gigantisk folkbildningsinsats, i syfte att rädda demokratin.

Som en viktig ingrediens i arbetet för att rädda demokratin, lanserar undertecknad härmed att en **Svensk Folkriksdag för Demokratin måste anordnas**, förslagsvis hösten 2025.

Arrangörsskapet bör vara den samlade folkbildningen tillsammans med utvalda organisationer i den svenska folkrörelsefamiljen (civilsamhället).

Budkavlen går!

Urbana funderingar

Urban Lundin

På 50-talet var min pappa försäljare av småhus. Han var framgångsrik, och i Luleå-Boden området fanns hela kvarter med villor som min farsa hade sålt. Han blev befordrad och vi flyttade till Vetlanda, nära *Borohus'* huvudkvarter i Landsbro.

Familjens flytt innebar slutet på min lovande karriär som fotbollsspelare. Istället kom hästarna in i mitt liv.

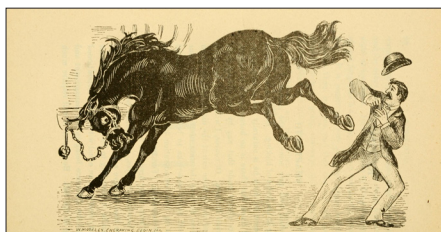
Vetlanda var en stad som hade en hel del kontakt med det förgångna. Där fanns en handfull åkerier, där vagnar var hästförspända. Det största åkeriet var Ivar Anderssons. Förutom en dryg handfull hästar hade han både traktor och lastbil. Några av hästarna hade han haft länge.

Han hade t.ex. en hingst som kördes av en ständigt berusad tysk, som skrek diverse otidigheter till damer på trottoarerna. När hingsten såg ett sto, hände det ibland att han reste sig på bakbenen i skaklarna och stolt gnäggande förevisade vad han kunde erbjuda. Tysken hejade på. Generade damer vände rodnande bort blicken. Ja, det var rena cirkusen.

Vetlanda var en knutpunkt när det gällde boskap och hästar. Två gånger om året var det boskapsmarknad, och det gick till ungefär som i Löneberga. Mer eller mindre berusade djurägare gick runt och gjorde affärer. Vid ett tillfälle var Ivar kanske lite för beskänkt, för de hästar han kom hem med var inga stjärnor direkt.

När jag kom till stallet dagen därpå, ville jag bekanta mig med nykomlingarna. Jag gick in till en av dem, klappade den vänligt och lyfte sedan på hovarna bara för att konstatera att den inte hade några skor på fötterna.

Några timmar senare fick jag veta anledningen till detta. Hon hade gjort sig beryktad som en häst som inte tålerade att någon rörde vid henne, än mindre skodde henne. Hästskor och

Beery, Jesse., Public domain,
via Wikimedia Commons

smed sparkade hon ut. Att jag inte drabbades av detta får nog skrivas på förvåningens konto – hästens förvåning alltså. Jag var ju fullständigt utan garde, och det föresvävade mig inte att hästar kunde ha något ont uppsåt.

Och hon märkte väl dels att jag var lugn, men också att jag var ung och naiv. Så hon avstod vänligt nog från att sparka ut mig ur spiltan, eller tränga upp mig mot väggen. När jag fick veta om hennes tidigare bravader, blev jag alldeles kallsvettig.

Nå, hon kom sedan under Oskar Sandahls beskydd. Han var åkeriets nestor, och visste hur man skulle trygga en uppskärad häst.

Jag hade i och för sig tidigare erfarenheter av hästar som borde ha gjort mig mer försiktig. Det fanns ett åkeri i staden, som enbart hade svarta hästar. Han som drev åkeriet var till åren kommen, och åkeriet hade sina bästa dagar bakom sig. Det hade några få fasta körningar, och hästarna stod för det mesta i stallet.

Under glansdagarna hade åkeriet varit specialiserat på likkörningar. Jodå, ni läste rätt. Där fanns en tjusig likvagn, och den var förspänd med två hästar i snygga åkselar. Där har ni förklaringen till hästarnas färg.

Vid ett tillfälle fick jag följa med och hämta en kista ute på landet. Det var lite högtidligt att sitta uppe på kuskbocken, och att köra tvåspann gav extra krydda åt utflykten. Ägaren var en praktiskt lagd man, så liket fick allt emellanåt sällskap av andra varor, som beställaren ville ha fraktade till staden. Inget huttlade här!

En av hästarna var lite svårflörtad. När den skulle spännas för slängde den våldsamt med huvudet åt både höger och vänster för att försöka hindra oss att fästa skaklarna.

Jag satsade lite energi på att bli kompis med den här hästen. När den stod i spiltan gav jag

Forts sid 11

den lite morötter, klappade och strök den, och lade hästtäck på den. Den var måttligt intresserad av uppvahtningen.

Så en gång när jag gick in i spiltan för att rätta till täcket, ställde jag mig lite för långt fram. Den slängde till med huvudet och fick tag i undre delen av mitt ansikte. Jag vet inte om hästen försökte bita mig, eller om den bara ville göra klart

för mig att den var less på mina omsorger.

Ja, det var ju en välsignad tur att jag inte blev biten, för då hade jag blivit vanställd för resten av livet. Men också en snyting av en hästs överläpp kändes. Jag sprang skrikande ut ur stallet, och kunde konstatera att alla delar dessbättre var kvar på plats. Men resultatet blev den värsta fläskläpp jag någonsin inkasserat.

När jag berättade vad som hänt i skolan, blev jag retad av kamraterna: - Jaså Ubbe, du ville kyssa en häst. Satsa på tjejer istället!

Mitt enda hela sommarlov i Vetlanda, år 1959, bodde jag praktiskt taget i stallet. Jag åkte med Oskar Sandahl i vått och torrt.

Ett av jobben vi, dvs. han, hade var att frakta bort de små illaluktande högar som man på sommaren skottade upp från botten på dagvattenbrunnarna. När skolkamraterna passerade såg jag hur de rynkade på näsan. Hur kunde jag? När jag berättade detta hemma, sade min pappa: - En sak ska du veta: ett hederligt arbete skämmer ingen!

Det gav mig råg i ryggen att fortsätta.

Oskar var en riktig smålänning. När jag hade arbetat en hel vecka tillsammans med honom sade han efter avslutat arbete:

Photo by Tim Bernhard on Unsplash

- Ja, du skulle väl ha en liten slant för att du hjälpt mig så bra. Räcker det med en tolvshilling?

- Jag hade ju i och för sig inte räknat med några pengar, men lite tillskott till kassan var ju inte att förakta. Hur mycket en tolvskilling var, visste jag inte, men när han överlämnade en 25-öring hade jag lärt mig också det. En tolvskilling räckte till en halv strutglass!

Ivars åkeri svarade för utkörning av gods från magasinet vid järnvägen till affärerna i staden. När vagnen var lastad gick det i rask fart genom gatorna i staden. Så fort kusken nuddade vid vänster töm (det här var på den tiden då vi hade vänstertrafik i Sverige), styrde hästen raskt in till trottoarkan-ten. Ofta behövdes inte ens det.

Om hästen såg en lucka mellan två bilar, kastade den sig in till kanten, för då blev det ju några minuters vila. Då gällde det att vara vaken, för hästen var inte så noga med att hålla ut ordentligt, så det fanns risk att flaket skulle toucha till framskärmen på parkerade bilar.

Hästarna kunde rutten väldigt väl, så när man kom till det hästen trodde var sista stoppet på turen, var det säkrast att binda fast pallen, för annars kunde den vara borta när man kom ut till gatan efter att ha burit in paketet.

Vart hade den tagit vägen? undrar du. Den hade helt enkelt gått hem! Sista stoppet låg ju oftast bara några kvarter bort från stallet, och hästen hittade lätt hem på egen hand.

En annan av godsturena gick till industriområdet på andra sidan järnvägen. Då var det lite längre mellan stoppen och paketen var ofta nog större och tyngre.

När den ordinarie kusken hade semester gick budet till unge Lundin. Tolv år gammal fick jag alltså sela ut en häst, spanna den för vagnen, åka till godsmagasinet, hämta fraktsedlar och lasta vagnen, köra ut varorna, se till att få påskrifter på fraktsedlarna, ta kontant betalt när det var postförskott, och sedan åka tillbaka till stallet.

Kan ni tänka er motsvarande idag? En tolvåring med ett sådant ansvar? För det här fick jag faktiskt betalt, hela 25 kronor för en veckas arbete som ersättare för en ordinarie anställd.

Photo by Randy Fath on Unsplash

En sommarsöndag var det någon sorts karneval i Vetlanda. Jag kommer inte ihåg så många detaljer, men i tåget skulle det finnas en vagn med reklam för något. Ivar Andersson ville nog inte driva ut en ordinarie kusk för detta, så jag fick förtroendet. Min yngre bror fick också följa med.

Vi skrittade i sakta mak genom stadens centrum ut till slutstationen borta vid kyrkan. Man kan ju undra vad folk längs trottoarerna tänkte när de såg en tolvåring och en tioåring bakom hästen. Nåväl, reklamskylten lastades av, och sedan bar det av hemåt längs några parallellgator, som inte var så hårt trafikerade.

Men nu gick det inte i sakta mak.

Hästen visste någonstans innerst inne att detta var något extraordinärt, och när den nu gjort vad som väntades var det angeläget att snabbt komma hem till stallet. Plötsligt var den här lugna, tröga kusen en fartmaskin av sällan skådat slag. Det gick inte längre i skritt och det gick inte heller i trav.

Kusen galopperade som ett tok genom gatorna, och min lillebror höll i sig för allt han var värd. Och jag höll mig i tömmarna, snarare än att jag höll i tömmarna, om ni förstår skillnaden. Jag nästan blundade när vi körde genom korsningarna.

Men ingen bil utmanade oss lyckligtvis, och vi kunde efter någon kilometers skentur få hästen ner i trav igen. Den hade ju inte särskilt bra kondition, trots allt. Vi kom lyckligtvis oskadda hem till stallet och om skenturen sade vi förstås ingenting.

Urban Lundin

Folkhögskolelärare sedan 1973. F.d.rektor på Marieborgs och Åsa folkhögskolor. Metodiklektor f-linjen 1982-1985. Medarbetare Tandemprojektet Tanzania 1991-1995

Tankar från en folkbildare i exil

Linnea Lindgren

Jag är inte folkbildningsveteran, men folkbildare i exil. Så tänker jag på mig själv just nu. Det är ganska nytt för mig att tänka så. Jag har nästan alltid sett på mig själv som folkbildare, även om jag jobbat mest i kommunal sektor i 10 år nu.

Jag har sökt använda mig av folkbildningens metoder och förhållningsätt, kombinerat med de förhållningsätt en behöver ha som kommunal tjänsteperson i en politisk styrd verksamhet. Och därmed kunnat skapa de frukter i form av dialog, förståelse och engagemang som folkbildningen kan ge.

Så, vad är det då som får mig att vilja använda exil-begreppet om mig själv? Ja, kanske inte bara om mig själv förresten. Jag möter dagligen tjänstepersoner, kulturarbetare, utbildare och andra som agerar som om de vore på flykt, avskilda från sina hem av osynliga murar. Det som får mig att uppleva exilen är just murarna och korridorerna som byggs omkring oss, *even as we speak*.

Corona gjorde sitt, med de restriktioner staten lade på såväl naturliga som organiserade möten mellan människor.

Vi slutade att se varandra, helt enkelt för att vi inte var på samma plats (eller möjligtvis var vi det, men på långt avstånd och/ eller med munskydd). Människor som inte hade någon omedelbar orsak att mötas, möttes i ännu mindre utsträckning än

tidigare.

När pandemin härjat klart (eller snarare, började ses som ett virus bland andra) hade en del människor dött eller drabbats av post-covid, men det som också skett var att många mötesplatser försvunnit och många föreningar har aldrig riktigt kommit igen efter det.

Nu härjar värre farsoter än corona.

Mina vänner är deppiga, försöker hitta ett hopp; tecken på att det finns saker som trots allt går åt rätt håll. De – vi – försöker hitta saker att glädjas åt och bygga på, istället för saker att vara arg och frustrerad över. Vi misslyckas ofta.

Listan på anledningar till detta kan göras lång: Vetenskapsförnekande (särskilt gällande den omfattande miljö- och klimatkrisen vi har över oss redan idag) konspirationsteorier, trollfabriker, medvetet manipulerande av budskap och fakta för att väcka negativa känslor såsom rädsla och hat. Ungdomar vurmar för fenomen såsom "soft girls", snabba vägar till rikedom och Andrew Tate, "alternativa media" som sprider ovan nämnda falska budskap.

Konspirationsteorier och trender florerar. Misstänkliggörande (i bästa fall) – inte sällan från högsta politiska ort - av i stort sett alla med utomeuropeisk bakgrund av uppenbart ljugande och hukande ministrar. Invasionskrig i vår närhet och misstänkt etnisk rensning lite längre bort.

Och förstås, neddragningar av folkbildningen, misstänkliggörande av civil aktivism, och annat som direkt påverkar dess möjligheter att verka i samhället.

När sådant här omger en, är det svårt att känna sig tillfreds med endast en tillvaro som kommunal neutral tjänsteperson. Folkbildningspatoset knackar ivrigt på dörren.

En vilja att riva murar och bygga broar, ta upp dörrar i korridorerna, kasta ljus och ge insyn i dunkla utrymmen, en längtan efter att föra samtal där vi långsamt lär oss övervinna lusten att förenkla; där vi gläds åt nyfikenheten och viljan att förstå som väcks i oss när vi får chansen att småsnacka och skratta tillsammans. När viljan väcks att skapa något bra och konstruktivt, slutar vi att leta fel hos varandra.

Hur kan vi, yrkesaktiva liksom veteraner och folkbildare i exil, göra för att skapa sådant i vår tid? Detta tänker jag på, dagligen, eftersom alternativet tycks mig olidligt.

Linnea Lindgren

Folkhögskollärare som även jobbat som verksamhetsutvecklare på studieförbund och projektledare i ideella sektorn, men numera är processledare på ett kommunalförbund.

